

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

UPA2023/7

22.11.24.

Peter Olsen

2025-imut aningaasanut inatsisissatut siunnersuut.

(Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalackersuisoq)

Pingajussaaneerpeqarnerani oqaaseqaat:

Peqqinnissaqarfiup immikkut ittumik ukkanneqarsimannginneratigut peqqinnissaqarfiup iluani ukiuni kingullerni pitsaanngilluinnartumik inissisimasoqalersimanera tunngavigalugu partiit Inuit Ataqatigiit Siumut Naleraq Atassut aamma taamani attaviisup akornanni isumaqatigiissuteqertoqarneratigut kiisami immikkut ittumik ukkanneqartussanngulernera anguarput. Ukiunut sisamanut ukiumut minnerpaamik immikkut itumik 31.6 mio.kr.-nik aningaasaliffigeqqittussanngoraluaripput isumaqatigiinniarnitsinni ukiuni sisamani katillugu 13 mio.kr.-nik amerlanerusunik aningaasaliffigeqqittussanngornera pissusissamisoortutut isiggaarput.. Taakkulu ilaatigut peqqinnissaqarfimmi sulisut ilinniaqqittarnerannut pikkorissartarnerannullu atorpeqassallutik. Peqqinnissaqarfik inuit toqqissisimanerannut aalajangiisuuvoq, peqqinnissaqarfimmilu sulisut ineriartorfiusumik suliffeqarnissaat pisariaqarpoq. Maaniipput nunatsinni nakorsiarlut ikiorniarlugit, atugassarititaat pitsaasuunissaat naalackersuinikkut sinaakkuseeqataaffingaarput. Manna iluatsillugu peqqinnissaqarfimmo sulisut tamaasa Inuit Ataqatigiinniit qutsavigaavut.

Meerartaarsinnaanngitsut ikiorserneqarnissaannut 8.7 mio.kr.-nit immikkut ittumik aningaasalissuteqarniarpugut. Utoqqarnut inatsissaq katillugu 6 mio.kr.-nik aningaasaliffigisussanngorparput. Tusaannga ukiunut sisamanut katillugu 7.5 mio.kr.-nik amerlanerusunik aningaasaliffigeqqittussanngorparput. Inunnut innarluutilinnut inuillu innarluutillit peqatigiiffiinut aningaasaleeqittussanngorluta. Spiralilersuisoqarsimaneranut tunngatillugu inuit pisinnaatitaaffiinik unioqqutitsisoqarsimansoq misisissorsinnaajumallugu

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

immikkut ittumik aningaasaliissuteqartussanngorluta. Peqqinnissaqarfiup iluani Qassiarsuup aamma Igalikup akornanni peqqissaasut pitsaaneruseq angallannerup tungaatigut pisariillissaanissaq eqqarsaatigalugu atv-inik ingerlateqalernissaanut aningaasaliissuteqartussanngorpugut. Matumani angusat tamanna ataatsimoorfigaavut. Qinersinermiit qinersinermut peqqinnissaqarfimmi pingaarnersuinerit allannngortarsimasut, qulaani taasakka ass. meerartaarsinnaanngitsunut suliniutit aamma kigutit narlorissarneqartarneranut tunngasut assersuutissatsialaapput. Taamaattullu aaqqissuuteqqinniarneri ilungersunarput, ilaatigut sullissisussat pissarsiareriaannaaneq ajorput, politikkikkullu aalajangersaanitsinni kingunissaat eqqarsaatigineqarsimanissaata pingaassusaa takuarput, qujanartumillu maanna atsioqatigiinnitsigut Peqqinnissaq pillugu Siunnersuisoqatigiit pilersinneqarput, taakkua arlaannaanulluunniit pituttorsimanatik ilisimasatik atorlugit siunnersuisussanngussapput. Alloriarneq tamanna pitsaavoq- ataatsimoorluta peqqinnissaqarfipput pitsanngorsarnissaa sulissutigiuartariaqarparput.

Ilinniartitaaneq inuiattut napatinnissamut sakkussatta pingaarnersaataat. Inuusuttagut nunaminnut tunniussassaqarlutik pisariaqartinneqarlutillu misigisimassapput. Ilinniartut najugaqarfissaannik tassa kollegienik sanaartornissamut aammalu saviminilerinermik ilinniarfiup Nuummiit Sisimiunut nuunneqarnissaanut, sanaartugassallu pilersaarusionerqarnissaanut immikkut ittumik aamma aningaasaliissuteqarsimalluta

Naalackersuisoqatigiit Inuit Ataqatigiit aamma Siumut akornanni akileraartarnikkut akitsuusiisarnikkullu iluarsartuusseqqinnissamut isumaqatigiissutigisimasarput aqqutigalugu aningasat 367 mio.kr. nunatta karsianiit innuttaasut kaasarfiinut utertinneqartussanngornerat Inuit Ataqatigiinniit nuannaarutigalutiguloo tulluusimaarutigaarput.

Taamaaliorniarpugullu ilaatigut nunatsinni innuttaasut akornanni naligiinnginnerujussuaq iliuuseqarfiginiarlutigu.

Ukiorpasuaruilu tamanna iliuuseqarfigineqarsimanngitsoq, tassa kiisami malunnaateqarluartumik iliuuseqarfigineqartussanngornera Inuit Ataqatigiinniit nuannaarutigaarput. Naligiinnginnerujussuup akiorneqarnissaa, pisuut piitsullu akornanni assigiinnginnerujussup

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

iliuuseqarfigineqarnissaanik ulluinnarnilu inuuniarnerup oqilisaaffigineqarnissaanik qineqqusaarutigisimasatta ukioq nutaamiit aallartittussamik timitalersorneqalertussanngornera Inuit Ataqtiginiit nuannaarutigaarput. Ilisimassavarputtaarluk aningaasat karsitsinni killeqartut kisiisa isumalluutigisinnaagatsigit, taamaammallu iliuuseqassagutta kikkut tamarmik iluarisaanik aaqqiisinaanata, aatsaalli sapiissuseqarluta aalajangiigutta angusaqarsinnaalluta. Inuit Ataqtiginiit inuit atugaat, pissakinnerusut, sulisartut akunnattumillu isertitallit atugaat pingaartippagut, naleqartitagut pingaarnersiunerpullu taamaappoq. Isumaqtiginiit ataqqeqartiginiit aallaveqartarput, ataqqivagut matumunnga peqataasinaanatik nalunaartut. Kissaatiginerpaasarpulli una oqariartuutigilara; inuit isertitamikkut nikinganerujussaut inuiaqtiginiit atugarissaarnitsinnut sunniuteqarpoq, ilisimatut oqariartuutigereerpaat, piviuusuvoq- tamaammallu suleqtigilluta tamanna aaqqiiniarnissarput siunissami pikkoriffisariaqarparput. Tamatumunnga oqaloqtiginiissamat Inuit Ataqtiginiit piareersimajuarput.

Uatsinnut pingaaruteqarpoq angutit meerartaareernerup meeravissiartaarnerullu kingorna sulinggifteqartarnerisa naligiinnerusumik aaqqiissuteqarfigineqarnissaanik siunnerfileeqataarnerput. Ullumikkummi inatsit naapertorlugu ataataasut sap.ak. pingasuinnarni sulinggifteqarsinnaatitaapput, tamannalu Inuit Ataqtiginiit naammaginangitsutut isigaarput. Arnat angutillu naligiinnerusullutik meeqqaminnik perorsaaqtiginiissinaanerulersinnaanerannut tunngasumik aqutissiuussisoqarnissaa pingaarutilittut isigaarput.

Inuunerluuteqarneq inuiaqtiginiit meerartatsinnut sunniuteqarpoq. Meerartagut taakkuupput sutigut tamatigut illersortuartaqakkavut. Meeraq kinaluunniit toqqissimasumik angerlarsimaffeqartussavoq. Nunatsinni sumiiffimmi tamani qimarnguinnik pilersitsinissamat siunnerfiilisoqarnera anguarput, soorlutaaq meeqqat angerlarsiffiup avataanut inissitsaaliorneqarnissaannik iliuuseqarfigisussangoripput. Nukigut tamaasa atorlugit meeqqat pillugit suleqtiginiissaagut. Tamatta maani akisussaaffeqarput, aatsaat meeqqagut pillugit ataatsimoorfeqarsinnaagutta nukinnik inuiaqtiginiit siaarsinnaavugut.-

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

Nunatsinni naleqarluartumik utoqqalineq tamatta pinngitsoqarata piumavarput. Tamanna inersuarmi maani ersarippoq. Ukiuorpanni utoqqalinersiaqarnermi aaqqissuussinerit annikitsumik nikeriarfiusarsimapput. Qujanartumillu maani inersuarmi peqatigiilluta qiningaaffik manna iliuuseqaqatigiissimavugut. Tunngaviusumik utoqqalinersiat pillugit aamma pilersuisussaataitanerup atorunnaarsinneqarnerani aalajangiguteqqarsaatigalugit. Suli suliassaqarpugut. Utoqqalinersiaqartanermut aaqqissuussinerup nangittumik naalackersuinikkut ukkatarinneqqittoqarnissaanik siunnerfiliivugut.. Siunissami utoqqalinersiaqarnerup aaqqissuusseqqiffigineqarnissaanik isumaqatigiissuteqarata. Peqatigisaanillu utoqqalinersiaqalernissamut katersisussaataitanerup sinaakkutaasutigut - aaliangiinermi tunngaviusutigut allannguiffigineqarnissaanut periarfissanik suliaqartoqassaaq. Tamanna pissaaq isiginiagassagut tamaasa eqqarsaatigalugit, tamatumunnga suleqatigiinnissatsinnut qilanaarpugut..

Sanaartorneq sinerissami siaarneqarnissaanik suliaqarpugut. Inoqarfinnilu minnerusuni inuussuttunut inissianik sanaartulersimanerput aqqtigalugu, sineriassuatta sinnerani isorleriunerusuni kaattarpalaarneq pilersinnikuusimasarput ingerlaqqittussanngornerisa saniatigut; Illuut A/S-ip aammalu Ini A/S-ip ataatsimuulersineqarneratigut illoqarfinni annerusuni, inissaaleqqiffiusunilu inissianik sanaartortoqalernissaa siunnerfigisussanngorparput; illoqarfinni ukunani Qaqortumi, Nuummi, Sisimiuni, Aasiaanni aamma Ilulissani. Iliuuseqarnissarput pisariaqarpoq, nunatsinni inuuneq tamaakkiisumik isigalugu iliuuseqarnissarput Inuit Ataqatigiinnut pingaaruteqarpoq.

Upernaviarsummi savaatilingorniat ilinniarfik aammalu misileraavik eqqarsaatigalugullinniarfiup traktoritaartinneqarnissaanik aningaasanik 1 mio. aningaasaliissuteqarpugut. Peqatigiisaanik imminut pilersornermut nunalerinermullu ilinniarfiit eqqarsaatigalugit pitsanngorsaanissanut aaqqiissuteqarnissaq naalackersuinikkut pisariaqarnera naalackersuisunut oqariartuutigisimallugu.

Inuit Innarluutilinnut suliniutigut aningaasaleeqqippugut. Inuit innarluutilinnut suliat pingaaruteqarput. Inuiaqatigiinni inuit innarluutillit pillugit ukkataqartuartaqarpugut. Inuit innarluutillit inuiaqatigiinni pisuussutigut inuiaqatigiinni iluaqutigisinnaalluarpagut. Peqatigiiffeqartut suliniarnerat iluatinnartuuvoq, taakkulu naalackersuinikkut

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

tapersorsorneqassasut isumqarpugut. Tusilartut 2025-26-milu naapisinneqarnerat aningaasaliiffiqartussanngorpoq.

Inuussutissarsiorneq aningaasarsiornerlu iminnut ataqatigiipput. Inuussutissarsiornikkut siuariartorneq aningaasaqarnitsinnut pitsaasumik sunniuteqartissinnaavarput. Inuit nutaaliortut piginnaasaqartullu inuussutissarisiummik pilersitsisinnapput. Naalackersuinikkut inuussutissarsiornikkut nutaaliorneq ingerlaannaqullugu immikkut ittumik aningaasaliissuteqassaagut,. 2027-ip tungaanut 13 mio.kr-nik aningaasaliissalluta, taakkulu aningaasat inoqarfinnut minnerusunut isorliunerusunullu sammitinneqassapput realkrediteqarfiunngitsuni.

Meeqqat tamarmik ilikkagaqarfigisaminnik atuartaassapput. Meeqqat atuarfiat ilinniartitaanerup iluani pingaarutilittut qitiulluinnartutullu inissisimavoq. Naak meeqqat atuarfiat kommunit akisusaaffiisa ataaniikkaluartoq, taamaattoq naalackersuinikkut suliaqartuusugut pisussaaffittut aamma akisussaaffimmik tigussilluta kivitseqataarusuppugut Meeqqat atuarfianni sakkussanut immikkullu ilinniartitaanermut aningaasanik atugassanik aningaasaliissuteqassaagut 2027-ip tungaanut 15 mio.kr-nik.

Inuit pisinnaatitaaffiinik kikkunnulluunniit attuumassuteqaratik sulianiartut paasissutissanillu inuiaqatigiinnut sulianiartut isiginiarpagut. Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit suliaat pingaaruteqarput. Inuit tamat oqartussaaqataaneranni tunngaviusumik pisinnaatitaaffigut inuiattut ilisimallugillu atornissaat inuiaqatigiit sannaanut pingaaruteqarput. Taamaammat tapiissutit ilaneqassapput.

Issittoq aamma naggueqatigiit inuit eqqarsaatigalugit ataatsimoorfigalugu suleqatiigiiffiat ICC pingaaruteqarpoq. Naggueqatigiit uagut sinnerluta namminiussuseqarluni Naalagaaffiit Peqatigiinnut oqariartortartuuvoq aamma Issittumi Siunnersuisoqatigiit suleqatiigiiffiinut ilaasortaaffeqarnermigut suleqataasoq. Ukiup tulliani Issittumi Siunnersuisoqatigiit siulittaassuuffiat danskit tigussavaat, ilisimavarpullu danskit tassaniittut uagut issittormiuusugut peqqutigaluta, taakkumi issittormiuunngillat, taamaammat nukigut tamaasa atorlugit naggueqatigiit inuit inissisimanerat tapersorsortariaqarparput. Inuiattut ataatsimooritariaqarpoq

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

naalackersuinikkut uagut angusaqassagutta. Taamaammallu ICC-imut aningaasaleeqqinnissaq sulissutigisimallutigu.

Inuiaat oqaluttuarisaanerat inuusaasiallu aamma kultrukkut ineriartornerat imminnut attuumassuteqarput. Kulturi imminnermini kisimiissinanangilaq, aamma soorlu oqaluttuarisaaneq, kinaassuseq iminermini kisiimiissinnaangitsoq- ataatsimut katikkaanni kulturi piulersarpoq kinaassutitsinnullu ilusilersuilersarluni. Kulturi eqqumiitsuliorneq timersornerlu eqqarsaatigalugit. Filmiliortarneq pillugu Inatsimmut pilersinneqaqqammersumut aningaasaliisuteqassaagut, nunatta isiginnaartitsisarfanut 2 mio.kr. angallassinissamut atugassat, soorlu assersuutigalugu piorsarsimassutsip umiarsuaaraanik attartornissamut, taamaaliornikkut innuttaasut sineriammiittut amerlanerpaartaat tikissinnaaleqqullugit aammattaaq Kalaallit Atuakkiortunut 300.000,- nutserisitsinermut atugassaannik.

Timersornikkut ataatsimoorfeqarpugut, inuiattut ikikkaluarluta timersornikkut pikkorissuuvugut. Meerartatsinnut timersorneq aqqutigalugu maligassiuisarpugut. Timersornikkut nukittorsaaqqittussanngorpugut. Timersornikkut meeqqaniit inersimasunut nunanullu allanut unammisartutigut nukittorsaaqqittussanngorpugut alloriaqqittussanngorlutalu. Ukiumut 10 mio.kr ukiuni sisamani katillugu 30 mio.kr allaffissornermut atugassaanatik ineriartortitsinissamulli aningaasaleeqqittussanngorpugut. Marlunnut avillugu: Timersoqatigiiffiit kattuffiannut 8 mio.kr ESG-mut(Elite Sport Greenland) 2 mio.kr. -it. Timersorneq timersorneriinnaangilaq kisianni aamma timikkut tarnikkullu peqqinnartuuvoq. Pitsaaliuneruvoq ingalassimatitsisuullunilu pujortalernissamut ikiaroortalernissamut imerajuttinngornissamulluunniit-

Kiserliorsimaguma ikinngutissaqarnanga taava timersorneq aqqutigalugu kiserliorunnaarlunga ikinngutitaarsinnaavunga timikkut tarnikkullu peqqinnartuuvoq nukissaqarnerulersitsisarpoq sulilluarnerulersitsilluni napparsimassaartitsisinnaallunilu.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Timersorneq aningaasartuutaannaangilaq siunissamulli aningaasaliineruvoq. Isumaginnikkut peqqinnissaqarnikkullu aningaartuutitut apparsaataalluni. Taamaattumik nuannaarpugut Siumut peqatigalugu Timersornikkut nukittorsaaqqinnissatsinnut aqutissiuusseqataasinnaagatta

Timersortartut siunissami angusaqarluarnissaannik tamassi kissaappassi. Piffissaq manna iluatsillugu qutsavigerusuppagut naalakkersuisooqativut partii Siumut; qujanarujussuaq suleqatigiissimanitsinnut pitsaasumut. Qujanarujussuaq angusimasatsinnut torrassuarmut pitsassuarmullu. Qujanaq ataqpeqatigiilluta tatigeqatigiillutalu suleqatigiissimanitsinnut.

Siunnerfillutaaq manna nalunngilara partiit iluarisimaaraat, taamaammalluuna suleqatigiissutissarsiortilluta angusaqarsinnaasugut. Taamaammat siunissami timersorneq pillugu suleqatigiissuteqarsinnaanerput qilanaaraarput.

Taamatut oqaaseqarluta Aningaasanut Inatsisissap pingajussaaneerpeqarnissaanut akuerseqataassalluta naliunaarutingaara.

Qujanaq